

EEN VEELZIJDIGE EN CREATIEVE ONGANG MET HET VERLEDEN

Staf Vos

Het Firmament. Expertisecentrum voor het cultureel erfgoed van de podiumkunsten

Je kan sporen uit het verleden verwaarlozen, maar je kan ze ook té goed bewaren. Of het nu gaat om poppen, documenten, opnamebanden of theatermachines: niet zelden worden ze opgesloten in depots, verzameld op privéolders of statisch opgesteld in een museum. Het verhaal achter die documenten of objecten wordt enkel in beperkte vriendenkring doorverteld, tot er niemand meer overblijft die zich er iets van herinnert. En de levenloze poppen zelf houden hun geheimen stil voor zich.

Met de herinnering aan Poppenspel Den Uyl zal dat niet gebeuren. Het team achter het project kan geen wonderen verrichten – Den Uyl zal niet meer optreden zoals vroeger – maar de verhalen en herinneringen kunnen wel weer bijzonder levendig voor de geest worden gehaald. En dat voor een breed publiek met uiteenlopende doelgroepen. Zo krijgt erfgoed – de sporen uit het verleden die we de moeite waard vinden om te blijven koesteren – de kans om zijn volle waarde en potentieel tentoon te spreiden. De poppen mogen weer spreken!

Allereerst zijn de overgebleven objecten en documenten van Poppenspel Den Uyl natuurlijk een belangrijke trigger voor de historische nieuwsgierigheid of – voor sommigen – de herinnering. Die worden mooi bevredigd door deze publicatie, maar ook via andere media zoals de online-Verhalenbank en Beeldbank van

Erfgoedcel Brugge, waarin de getuigenissen en foto's van oud-spelers worden opgenomen.

Een hedendaagse erfgoedwerking gaat echter niet enkel 'à la recherche du temps perdu'. Historisch bewustzijn kan hand in hand gaan met de drang om nieuwe ervaringen te creëren. Op die manier kan erfgoed ook inspireren tot nieuwe artistieke creatie. Zo werd aan het figurentheatergezelschap Ultima Thule gevraagd om een nieuwe voorstelling te maken op basis van het historische verhaal van Den Uyl. Met behulp van een portie fictie en een actuele vorm slaagt Ultima Thule erin dit verhaal op een beklijvende manier te presenteren en in een breder historisch kader te plaatsen. Het is net die dynamische omgang waarvoor Het Firmament al jaren pleit. Bewaren en onderzoeken is één ding, maar erfgoed komt pas echt tot zijn recht door het te ontsluiten en te actualiseren. En laat dat nu net de eigenheid zijn van het medium figurentheater, dat zich er uitstekend toe leent om opnieuw ingezet te worden in creatieve processen.

In dit project wordt bovendien niet enkel gewerkt rond de materiële sporen van Den Uyl die ons nog resten, maar meer nog met het immateriële erfgoed. Dat is het erfgoed dat onvatbaar is: van orale tradities over performance, sociale gewoonten, rituelen, feestelijke gebeurtenissen en ambachtelijke vaardigheden tot bijzondere

kennis over het dagelijks leven van vroeger. De UNESCO-Conventie voor het Borgen (safeguarding) van het Immaterieel Cultureel Erfgoed legde in 2003 niet toevallig de nadruk op het belang van de podiumkunsten als een van de domeinen waarin het immaterieel erfgoed bijzonder rijk is en aandacht verdient. In de theatervoorstelling van Ultima Thule is dit 'onvatbare erfgoed' op meerdere wijzen verrat. Zo zie je in het stuk medewerkers van het eerste uur de stiel van poppenspeler leren. Ultima Thule heeft zich daarvoor gebaseerd op de getuigenissen van oud-poppenspelers van Den Uyl. Ook de rijke ervaring van de regisseur, acteurs en poppenmakers van Ultima Thule zelf is een vorm van 'borgen' van immaterieel erfgoed: ervoor zorgen dat dit erfgoed een actief onderdeel van het leven van vandaag blijft en dat het continu evolueert. Gezelschappen als Ultima Thule, Theater FroeFroe, DE MAAN, De Spiegel en tal van amateurgezelschappen tonen elke keer opnieuw aan dat de aloude erfenis van het figurentheater relevant blijft, mits het aangepast wordt aan de eisen van het hedendaagse theaterpubliek.

Een ander aspect van het 'borgen' is het doorgeven aan volgende generaties. Ook daaraan heeft het projectteam gedacht. Als voorbereiding op de theatervoorstelling kunnen scholen een workshop aanvragen bij MOOSS. Deze

workshop geeft de jongeren niet alleen going om naar de productie te kijken, maar laat hen vooral experimenteren en reflecteren over het medium van figuurentheater en de inhoud van de voorstelling. Daarnaast zullen er in het Volkskundemuseum activiteiten zijn die de passie van het poppenspel willen overbrengen op het jonge publiek.

Met al deze insteken bewijst het project 'Poppenspel Den Uyl' dat het op een dynamische manier omgaat met de erfgoedgemeenschap van het figuurentheater. Met de term erfgoedgemeenschap, een centraal begrip in het huidige erfgoedbeleid, doelde het Cultureel Erfgoeddecreet van 2008 op al wie een bijzondere waarde hecht aan het cultureel erfgoed en het

door publieke actie wenst door te geven aan toekomstige generaties. Door gebruik te maken van verschillende media en formats maakt dit project de gemeenschap rond het erfgoed van Poppentheater Den Uyl gevoelig groter en diverser. Het is immers de bijzondere verdienste van het projectteam de problematiek integraal te hebben benaderd: het nam geen genoegen met een louter conserverings- en registratieprogramma, dat altijd binnen de muren van het Bruggemuseum zou blijven, maar besteedde veel aandacht aan de ontsluiting en valorisering voor uiteenlopende doelgroepen. Daarnaast gebeurde de werking rond het erfgoed van Den Uyl ook geïntegreerd met andere beleidsdomeinen, doordat niet alleen de klassieke erfgoedsector

maar ook de kunsten- en kunsteducatieve sector erbij betrokken werd. De tijd waarin poppen in een donker hok lagen te verrotten en hun verhaal irrelevant bleef is – hopelijk – voorbij.

- 1 Poppen van Den Uyl in de transportkist (collectie Bruggemuseum)
- 2 Roger Van Acker, oud-poppenspeler van Den Uyl, met Cies (foto: stedelijke fotografische dienst Brugge)

1

2